

# Čitateljem v pouk in zabavo.

## Na mah uničeno kraljestvo.

Za afriškima rekama Nil ter Kongo je največja voda Niger, ki teče 4000 km na dolžino ter tvori vojaško ter gospodarsko središče francoskega Sudana. Najvažnejše mesto ob reki Niger, odkoder potujejo ljudje ter blago do Sredozemskega morja, se imenuje Gao. Mesto bo igralo še posebno vlogo, ko bo šla preko neizmerne puščave Sahare železnica.

Že nekdanj v davnih časih je slovelo mesto Gao, ob kojega severnih hribih še štrlijo danes proti nebu znameniti starodavni nagrobni spomeniki vladarske hiše Askia. Rod Askia je ustanovitelj najbolj razsežnega zamorskega kraljestva naroda »Sornhai«, katerega jezik še danes govorijo črnici ob spodnjem toku reke Niger.

Omenjeno zamorsko kraljestvo se je razprostiralo nekoč od spodnjih delov reke Niger do južnega roba Sahare in od Atlantskega Oceana do Tsad-jezera. Ogromno kraljestvo, najbolj mogočno in največje, o katerem poročajo zgodovina Afrike, je razpadlo, razjedeno od notrajnih preprirov, v par minutah ter zginilo liki megla pred solncem.

Aprila leta 1591 je bil v službi mohamedanskih Mavrov španski pribežnik z imenom Giuder. Omenjenega meseca ter leta se je podal ta renegat s 3000 vojaki iz Mavretanije v današnji Maroko v severni Afriki. Iz Maroka se je odpravil na pot, da bi se polastil zamorske kraljevine. Pri prehodu skozi Saharo je zgubil španski pustolovec dve tretjini svojih ljudi, ki so pocepali vsled vročine in naporov. Le s 1000 možmi je dosegel Sudan. Njegovi vojaki so bili oboroženi s puškami in so imeli seboj tudi dovolj streliva.

Giudrovi peščici ljudi se je postavila po robu 100.000 glav broječa zamorska vojska, ki je imela za napad in obrambo na razpolago le sulice ter puščice. Peštvu ob strani je bilo pripravljenih za boj 10.000 konjikov.

Predstražo zamorskega pohoda je tvorilo 4000 divjih bivolov. Črnici so gonili pred seboj živali, da bi predrle fronto prodirajočih neznancev. V bližajoče se množice bivolov ter zamorcev je oddalo 1000 Mavrov strele. Učinek strelav je bil presenetljiv. Živali je pok tolikanj prestrašilo, da so se obrnile v beg, ki je povsem zbežal ter zmedel prve vrste črne armade.

V splošni zmedi, v kateri je pobijal zamorec zamorca, je telesna straža umorila kralja Askijo. Z njegovo smrtjo je bila zapečaten usoda celotnega kraljestva. Mavri so osvojili celo pokrajino Gao, Timbuktu, Malata in so postali gospodarji dežel ob reki Niger do Atlantika.

Nekaj smodnika je zadostovalo, da je bilo uničeno v par minutah kraljestvo, ki je bilo po obsegu večje nego ono Aleksandra ter Karla Velikega.

\*

## Gospodarske revolucije.

Zenski svet na Japonskem vprizarja v sedanjih letih največjo gospodarsko revolucijo, kar jih pozna Vzhod. Zenske in ne moški so ona sila, ki povzročajo ogromen razmah Japonske v industrijskem oziru. Leto za letom prodre najmanj 100.000 žensk skozi vrata raznih tvornic na Japonskem. Fabrike v našem smislu japonske tvornice itak niso, ampak fabrični zavodi, ker so poleg prostorov za stroje zgrajene tudi barake, v katerih delavke stanujejo, jedo, pijejo in spiyo. Največje industrijske postojanke v japonski prestolici v Tokiju posedajo svoje lastne bolnice in trgovine.

Po japonskih predilnicah je že danes mnogo več žensk nego moških. Najmanj polovico fabriškega dela opravljajo med Japonci ženske. Prihajajo v mestne tvornice iz dežele, kjer ne dobivajo zaradi prenapolnjenosti med manjšimi kmeti ter ribiči ne dela in seveda tudi ne zaslužka.

Na Japonskem ni bistvene razlike med lastniki industrij ter delavstvom, kar se tiče načina življenja. Riž, ribe, čaj in saké so običajna prehrana za vse sloje.

Tvorniške delavke prejemajo prehrano v fabrikah in radi tega igrajo meze v živilih važno vlogo. Fabriška delavka zasluži na Japonskem pri 10urnem delovnem času 15—17 Din dnevno. Prodajalne po tvornicah prodajajo delavstvu živiljenjske potrebščine po lastni ceni.

Največje preglavice povzroča japonskim oblastem skrb, kako bi odkrile vedno nove zaposlitve za stalno množico se delavske množice. Japonci so narod brez prostora. Mnogo naselitvenih možnosti jim ne nudi Mandžurija, ker so tamkaj kos meglenemu podnebju edinole Kitajci.

Kakor znano, so preplavili Japonci v zadnjem času celi svet s cenim blagom in povzročajo na polju trgovine cele revolucije. Za vsemi temi trgovskimi prekucijami stoji japonska ženska, ki se preseli z dežele v mesto, kjer dela nekaj let, se poroči in napravi mlajšim sestrkam prostor v delavnici, v fabriški obednici in spalnici.

\*

## Cvetlična redkost.

Nabiralec rastlin je našel pred kratkem takozvano amaconsko lilijo, koje listje meri v premeru približno 2 m. Cvetlica cveti samo en dan. Prvotno je krasni cvet snežno-bel ter ostane te barve 3—4 ure. Nato se čisto zapre za nekaj časa in če se ponovno razgrne, je listje cvetja temno rdeče ter preide v plavkasto barvo, ko cvet z zahajanjem solnca umira.

Pred 40 leti so poznali med v našem listu večkrat opisanimi orhidejami neko posebnost tega cvetja le v dveh komadih. Zbiralec izrednih cvetk se je podal v Guinejo v Tihem Oceanu, da

bi poiskal tamkaj omenjeno orhidejsko redkost. Resnično je naletel na sredini gozda na tisoče bajno lepih orhidej, ki so cvetele med kupi človeških kosti. V gozdu so si izbrali domačini med cvetjem orhidej svoje pokopališče. Bili so prepričani, da bodo božanstva hudo kaznovala vsakega, ki bi se drnil, odtrgati samo eden čudoviti cvet, ki straži spanje mrtvih. Nabiralec teh rastlin se ni ustrašil jeze bogov in je vzel s seboj v London na tisoče izrednih orhidej.

Naravoslovec, ki se je nahajal na krovu rečnega parnika v Colombo na otoku Cejlonu, je opazil, kako plava navzdol po vodi veja, iz katere poganja čudovito lep cvet. Ladje ni mogel zaustaviti, da bi se bil polastil cveta, ampak se je moral zadovoljiti s tem, da je cvetlico narisal. Poslal je v Evropo risbo, kjer so ugotovili, da spada cvet v vrsto redkih ter izrednih orhidej. Znamenita cvetličarna je odposlala celo ekspedicijo, ki bi naj poiskala bajni cvet. Člani raziskovalne odpreme so se trudili celi dve leti po označenem kraju, predno so izsledili tolikanj zaželeni cvet. Eden od tedaj najdenih cvetov je dosegel na dražbi ceno 1875 angleških funtov.

\*

## Najmanjša podmornica.

Na Japonskem so zgradili povsem novo vrsto podmornic. Gre v tem slučaju za pravo čudo mehanike. Najnovjša in najmanjša podmornica odrine komaj 12 ton vode in je dolga 29 čevljev. Pogon oskrbuje 59 akumulatorjev, od katerih predstavlja vsak silo 2 voltov. Pod vodo doseže čoln brzino 3,3 vozla in se lahko potopi 144 čevljev globoko. Pod vodo lahko prebije nepretrgoma 3 ure. Podmornica je oborožena z enim torpedom in eno strojno puško. Posadko tvorijo 4 možje. Čoln je določen za obrambo obale in namenjen nenadnim napadom. Ker je majhen, ga lahko naložijo na krov vojnih ladij. Preizkušnje s podvodno iznajdbo so se dobro obnesle. Japonska bo zgradila zelo mnogo opisanih podmornic.

\*

## Večno hoče živeti.

Karl Edvard Booth je z 99 leti najstarejši možki v Združenih ameriških državah. Pri tako visoki starosti trdijo vsi, da je najbolj čil ter zdrav med vsemi starejšimi Amerikanci. Dosedaj je vodil trgovino z mešanim blagom, katero je prodal 71letnemu gospodu Plighu in tega ni storil radi starostne nezmožnosti in utrujenosti, ampak da bi napravil prostor »mlajši« moči. Svojo poljudnost se ima g. Booth zahvaliti receptu, katerega se drži že 35 let. On ne uživa nič kaj trdega, ampak pije tekočino, mešanico iz dveh litrov mleka in pol litra viskija ali žganja. Omenjena mešanica je njegova edina dnevna hrana in ob tej hoče večno živeti, kakor to sam trdi. Svojo trditve bo pač tudi moral dokazati.